

УДК 37.048

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Кузів М. З.

Стаття присвячена особливостям розвитку професійної орієнтації в Україні, у статті здійснено аналіз форм та методів профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. Визначено етапи розвитку профорієнтації.

Ключові слова: професійна орієнтація, професійне самовизначення, профорієнтаційна робота.

Статья посвящена особенностям развития профессиональной ориентации в Украине, в статье осуществлено анализ форм и методов профориентационной работы в общеобразовательных учебных заведениях. Определены этапы развития профориентации.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, профессиональное самоопределение, профориентационная работа.

Methods career guidance in Ukraine. Kuziv M.

The article is devoted features of vocational guidance in Ukraine, the article deals with the analysis methods of the vocational guidance work in secondary schools. Defined stages of career counseling.

Key words: vocational guidance, professional self, vocational work.

Інтеграція нашої країни у міжнародний науково-освітній простір, динамічний розвиток ринкової економіки, який спричиняє швидку зміну світу професій, ставлять нові якісні вимоги до фахівців усіх спеціальностей; тому постійне вивчення проблеми професійної орієнтації має важливе значення.

Підтвердженням актуальності проблеми профорієнтації є незмінний інтерес науковців, які вивчали різні її аспекти.

Значну увагу дослідники звертали на питання професійної орієнтації школярів на певні види професійної діяльності (С. Загребельний, Л. Куліненко, М. Опачко,). І. Жерноклеєв, К. Нестеренко та ін. широко досліджували вибір учнями спеціальностей робітничої та сільськогосподарської сфери. Сьогодні є актуальною проблема вибору школярами професій підприємницького напрямку (Д. Закатнов, С. Мельник, М. Тименко та ін.).

Мета та завдання статті полягають у визначенні форм та методів професійного самовизначення на різних етапах профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю.

Підготовка школярів до професійного самовизначення забезпечується різноманітними формами і методами. Розпочинається профорієнтаційна робота з ознайомлення учнів зі світом професій та основами сучасного виробництва. Набуті знання є підґрунтям для формування стійкого інтересу до певної професії. Згодом форми та методи профорієнтаційної роботи спрямовуються на підготовку учнів старшої школи до самостійного та усвідомленого вибору майбутньої професії. Результатом профорієнтаційної роботи є трансформація інтересу старшокласників до професії у професійний інтерес і побудова на цій основі професійних намірів.

Профорієнтаційна робота у школі відбувається за такою схемою [1, с. 28]:

Підготовчий етап. Він здійснюється від народження та упродовж навчання дитини в школі. На цьому етапі завдання професійної орієнтації – спостереження, виявлення, обґрунтування та створення відповідних умов для розвитку індивідуальності кожного окремого школяра. Вони реалізуються шляхом включення дитини в різноманітні форми навчально-трудова діяльності (громадську, спортивну тощо).

Основний етап. Завдання профорієнтаційної роботи на цьому етапі полягає у підготовці старшокласників до самостійного та свідомого вибору майбутньої професії. Реалізуються визначені завдання за рахунок сукупності

форм та методів активізації професійного самовизначення (спеціалізований курс з основ вибору професії, профконсультаційна допомога, розвиток необхідних у майбутньому професійно важливих якостей у процесі профільного навчання тощо).

Уточнюючий етап. Форми та методи профорієнтаційної роботи спрямовані на допомогу випускникам шкіл та студентам професійних навчальних закладів у конкретизації фахової підготовки.

Завершальний етап. Специфіка форм та методів визначається завданнями допомоги випускникам у працевлаштуванні та формуванні індивідуального стилю професійної діяльності на конкретному робочому місці. Закінчується цей процес побудовою перспективи професійного зростання.

На кожному етапі важливе значення мають форми профорієнтаційної роботи. Форма профорієнтаційної роботи – це спосіб організації взаємодії профорієнтатора й особи, що вирішує проблему професійного самовизначення, заздалегідь визначеної певним порядком, місцем та організаційною процедурою. Форми профорієнтаційної роботи залежать від складу і кількості осіб, місця проведення, тривалості роботи тощо. За цими характеристиками вони поділяються на загальні, які традиційно використовуються у навчально-виховному процесі школи, та специфічні, яким притаманні особливості профорієнтаційної діяльності вчителя та учнів. До загальних форм належать: індивідуальні, групові, колективні, класні і позакласні, шкільні і позашкільні. Специфічні форми можна розподілити: за тривалістю (разові, короткострокові, середньотривалі, довготривалі), за характером допомоги (інформаційні, діагностичні, формуючі) [1, с. 29].

Разові форми профорієнтаційної роботи проводяться у тих випадках, коли необхідно актуалізувати проблему вирішення професійного самовизначення. Тривалість такої форми роботи може сягати не більше однієї академічної години; вона проводиться, коли у школярів виникає

потреба (за досить високого рівня готовності до професійного самовизначення) з'ясувати окремі питання інформаційного або ж діагностичного характеру. Також ця форма роботи має місце у тих випадках, коли учень звертається за підтвердженням власного рішення про вибір того чи іншого напрямку професійної підготовки.

Для підвищення ефективності цієї форми роботи необхідне:

- 1) встановлення контакту з учнем та створення відповідної атмосфери;
- 2) визначення та формулювання проблеми, її актуалізація разом зі старшокласником;
- 3) визначення мети та обговорення можливих дій;
- 4) уточнення варіантів вирішення проблеми;
- 5) узагальнення результатів взаємодії та формування позитивної мотивації на виконання прийнятого рішення.

Короткотривалі форми профорієнтаційної роботи реалізуються протягом трьох-п'яти зустрічей, кожна з яких триває не більше однієї академічної години. Як правило, таку форму профорієнтаційної роботи доцільно використовувати зі старшокласниками, які потребують змістовної інформації професіографічного та діагностичного характеру для ствердження у власному професійному виборі. Здебільшого, учні потребують підтримки у власному професійному виборі та його узгодження з планами батьків щодо професійного майбутнього дітей. За таких обставин до цієї форми профорієнтаційної діяльності доцільно залучати також батьків, учителів, майстрів виробничого навчання та інших зацікавлених осіб. На відміну від разової форми роботи, під час короткотривалої профорієнтатор має можливість більш детально зупинитися на проблемі і застосувати сукупність методів психолого-педагогічного впливу.

Середньотривалі форми профорієнтаційної роботи, як правило, використовуються в тих випадках, коли вирішення актуальної проблеми учня неможливе під час короткотривалої зустрічі. Здебільшого, вона

використовується в тих випадках, коли проблеми професійного самовизначення старшокласників глибші і супроводжуються особистісними проблемами (діти з яскраво вираженою неадекватною самооцінкою; профнепридатні; з порушеною емоційно-вольовою сферою; з об'єктивними перешкодами для адекватного самоствердження).

Залежно від кількості учнів організаційні форми профорієнтаційної роботи поділяють на індивідуальні, групові та колективні. Індивідуальна форма роботи – це глибоке комплексне вивчення школяра, його інтересів, нахилів, стану здоров'я та фізичного розвитку, уваги, мислення з метою виявлення індивідуальності та неповторності і формування на цій основі готовності до професійного самовизначення.

Групова форма роботи – це взаємодія профорієнтатора та певної групи учнів. Група – обмежена в розмірах спільність людей, які виділені з соціального цілого на основі певних ознак. Кількість, структура та склад групи визначаються метою та завданнями діяльності, для якої вона створена. Такі групи організуються для впливу в системі міжособистісних стосунків із метою розвитку соціально-психологічної компетентності, навичок спілкування та взаємодії. Головний метод роботи в групі – вільна дискусія без попередньо прийнятого плану у поєднанні з ігровими методами. Обговорення питань відбувається за принципом «тут і зараз», тобто аналізуються проблеми безпосередніх учасників групової динаміки. Висока активність старшокласників у роботі групи дає змогу вирішувати складні проблеми професійного самовизначення (формування адекватної самооцінки, ціннісних орієнтирів тощо). Ефективність цієї форми роботи у психологічних дослідженнях визначається специфікою групового спілкування. Включення учнів у таку діяльність дає змогу розкрити суб'єктивний внутрішній світ однієї людини та проаналізувати її світоглядну позицію іншими. У спілкуванні людина самовизначається, пізнає власні особливості, виробляє адекватну самооцінку. Комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторони

спілкування впливають на суб'єктивне сприйняття професіографічної інформації та на цій основі, згідно з об'єктивними вимогами групи, взаємного узгодження дій. Результатом такої діяльності є груповий вплив на конкретну особистість.

Колективна форма профорієнтаційної роботи використовується для проведення заходів зі значною кількістю школярів (анкетування, розповідь тощо). Домінантною формою колективної профорієнтаційної роботи зі школярами є профорієнтаційний урок, на якому, залежно від змісту матеріалу, вирішуються такі профорієнтаційні завдання: повідомлення профорієнтаційної інформації (професійне інформування); виховання у школярів відповідального й активного ставлення до свідомого та самостійного вибору майбутньої професії; розвиток пізнавальної активності, ініціативності, самостійності, творчості, спостережливості; стимулювання особистості до самоосвіти, самооцінки, самопізнання та самовдосконалення; формування необхідних у майбутньому професійно важливих якостей особистості, правильного розуміння сутності професійного самовизначення та мотивів вибору професії.

Ефективною формою групової профорієнтаційної роботи в школі є ведення усного журналу. В основі цієї форми лежить самостійне ознайомлення школярів зі змістом професій. На відміну від інших форм, усне повідомлення школярів доцільно доповнювати демонстрацією наочності (фотографій, ілюстрацій, фільмів), обговоренням фрагментів книг, що надає цьому заходу захопливого характеру, емоційності у сприйнятті матеріалу.

Досить поширеною формою профорієнтаційних заходів є вечори, тематика яких різноманітна і залежить від інтересів учнів. Напередодні за допомогою бесіди, анкетних опитувань бажано вивчити пізнавальні інтереси майбутніх учасників профорієнтаційного вечора. Для активізації профорієнтаційної діяльності школярів можна провести конкурс на кращий сценарій заходу.

У процесі профорієнтаційної роботи можна використати і таку форму, як конференція, тема якої, як правило, визначається сучасними вимогами професійного середовища до фахівців. Цікавою і корисною формою профорієнтаційної роботи є диспути. Участь у них розвиває мовлення школярів, вміння виділяти головне, відстоювати власні переконання тощо. Для участі в диспуті бажано запросити спеціалістів з обговорюваної проблеми, а до підготовки доцільно залучити викладачів різних навчальних дисциплін.

Однією з форм профорієнтації можуть бути творчі конкурси. Основна діяльність учнів при проведенні конкурсів – творчий пошук розв'язання питань професійного самовизначення. Навчити учнів творчо підходити до вирішення актуальних проблем, дати їм можливість відчутти від цього задоволення – найважливіші виховні завдання цієї форми профорієнтаційної роботи. Різноманітність конкурсних завдань дає можливість учневі проявити себе, розкрити власні здібності й оцінити свої можливості. У профорієнтаційній практиці доцільно організовувати такі творчі конкурси: фотоетюдів та малюнків про професію; літературних робіт (науково-фантастичних розповідей, нарисів та ін.); технічних конструкцій, макетів, приладів тощо; дизайнерських робіт.

Однією з ефективних форм профорієнтаційної роботи є круглий стіл, в основі якої лежить колективне обговорення актуальної для учасників проблеми. У процесі колективної роботи учні та запрошені (викладачі ВНЗ, вчителі, батьки, представники бізнесу) обмінюються досвідом, вчать вести дебати, переконувати, аналізувати, вислуховувати співрозмовника та формулювати запитання.

Важливою формою наочного ознайомлення школярів із виробництвом, умовами праці тих чи інших спеціалістів, з основними професіями підприємства чи установи, системою професійної освіти є профорієнтаційні екскурсії. Будь-яка екскурсія складається із трьох етапів: підготовка,

проведення і підведення підсумків. У процесі підготовки вчитель розробляє план, відвідує об'єкт екскурсії, уточнює її маршрут, час проведення, домовляється про виділення екскурсовода, з котрим погоджує план екскурсії, готує вступну бесіду та перелік запитань, на які учні повинні отримати відповідь у процесі екскурсії, погоджує заходи безпеки перебування учнів на підприємстві.

Важливим інструментом профорієнтаційної роботи є методи. Під методами професійної орієнтації учнів розуміють способи спільної діяльності педагога й учнів, які забезпечують підготовку школярів до професійного самовизначення. Методи поділяються на пояснювально-ілюстративні, або репродуктивні (бесіда, розповідь, пояснення, лекція, демонстрація та ілюстрація явищ і процесів), інформаційно-пошукові (проблемний виклад, евристичні бесіди, методи організації дослідницької діяльності, спостереження, робота з навчальною та іншою літературою), інтерактивні (ділові ігри, метод занурення з елементами гри, «мозковий штурм», контекстне навчання, ігри-вправи, аналіз ситуацій, тематичні дискусії, виробничі задачі з використанням технічних, технологічних та економічних ситуацій, змагальні методи тощо). Остання група методів дає змогу формувати знання і вміння учнів шляхом включення їх у інтенсивну пізнавальну діяльність, у якій активізуються всі психологічні механізми забезпечення діяльності школярів. Ці методи формують складні психічні новоутворення особистості, її спрямованість (зокрема професійну), характер, здібності, розвивають емоційно-вольову сферу учнів [1, с. 35].

Вибір методів профорієнтаційної роботи визначається: загальними цілями виховання і розвитку учнів; особливостями змісту профорієнтаційної роботи; особливостями методики профорієнтаційної роботи на різних етапах професійного самовизначення учнів; метою, завданнями і змістом матеріалу конкретного профорієнтаційного заходу; часом, відведеним на вирішення тієї чи іншої проблеми; віковими особливостями учнів, рівнем їхніх потенційних

можливостей; рівнем підготовленості учнів (освіченості, вихованості, розвитку); матеріальним оснащенням, наявністю обладнання, приладів, технічних засобів, комп'ютерів; можливостями й особливостями педагога, рівнем його теоретичної і практичної підготовки, методичної майстерності.

Урахування зазначених вище умов дає можливість педагогу приймати рішення про вибір методів профорієнтаційної роботи (словесних, наочних чи практичних, репродуктивних чи пошукових, методів контролю і самоконтролю). Отже, залежно від змісту матеріалу, рівня підготовленості учнів до сприймання нової інформації, матеріальної бази і методичної підготовленості педагога на профорієнтаційних заняттях застосовуються різні комплекси методів. Їх поєднання створює умови для розвитку творчої активності школярів, активізації їх професійного самовизначення.

Одним із найбільш поширених методів у профорієнтаційній роботі є бесіда. Цей метод дає змогу під час викладу нового матеріалу спиратися на життєвий досвід учнів. У бесіді за допомогою конкретних прикладів важливо продемонструвати взаємозв'язок понять «правильний вибір професії», «конкурентоздатність на ринку праці», «професійне самовдосконалення», «культура розумової і фізичної праці» [1]. Бесіда завжди повинна бути логічно пов'язаною з актуальними проблемами школярів. Готувати її потрібно завчасно й обов'язково скласти план проведення. Бесіда часто поєднується з розповіддю, поясненням (словесними методами) та методами демонстрації й ілюстрації явищ та процесів (натуральні об'єкти, макети, стенди, плакати, комп'ютер тощо).

До пояснювально-ілюстративних методів належать і лекції. Вибір теми для лекційного викладу залежить від змісту навчального матеріалу, його складності і новизни для учнів. Можна передбачити великі лекції і нетривалі з елементами бесіди. Перед лекцією педагог пояснює школярам, як конспектувати зміст нового матеріалу, повідомляє план лекції. Для читання лекцій можна запрошувати викладачів ВНЗ, представників підприємств

різних форм власності. Крім традиційних пояснювально-ілюстративних методів можна використовувати також інформаційно-пошукові.

Виховна і розвиваюча спрямованість матеріалу професіографічного характеру забезпечується здебільшого завдяки використанню методу проблемного викладу. У процесі розв'язання проблемних запитань у школярів формуються вміння бачити проблему загалом (для країни, для галузі, для міста чи села) та застосовувати наявні знання в новій ситуації. Ставлячи проблемні запитання, слід дотримуватися чіткого робочого темпу заняття та інтенсивності навчального навантаження. Пізнавальна діяльність учнів охоплює сприйняття проблеми, її аналіз, формулювання гіпотези та обговорення разом із педагогом напрямів її правильного розв'язання.

Дієвими засобами активізації професійного самовизначення школярів є методи організації дослідницької діяльності учнів. Завдання такої діяльності доцільно добирати відповідно до інтересів школярів. Ці завдання мають бути згруповані так, щоб учні під час їх виконання не тільки застосовували здобуті раніше знання і вміння, а й активно шукали нові можливості їх розширення і вдосконалення.

Завдання дослідницького характеру повинні не лише спонукати учнів до роздумів, а й зацікавлювати їх. Для цього варто включити у навчально-виховний процес такі прийоми: ознайомлення школярів із різними поглядами вчених на певний факт (явище); порівняння життєвих і наукових уявлень про нього; використання ефектів подиву, парадоксальності, новизни. Пропонуючи завдання дослідницького характеру, педагог залучає школярів до самостійної пошукової діяльності і цим мотивує необхідність порівнювати, узагальнювати й аналізувати явища та події, тобто здобувати знання самостійно, а не механічно запам'ятовувати профорієнтаційну інформацію.

Елементи методу спостереження застосовують у різних формах профорієнтаційної роботи, однак найбільш дієвими вони виявляються у

процесі проведення екскурсій. Їх мета – стимулювати інтерес учнів до професійної діяльності працівників підприємства, навчити аналізувати соціальні явища та виробничі процеси у взаємозв'язку з життям.

Самостійну роботу школярів із літературою (навчальною, довідковою, науково-популярною) вчитель може застосовувати для поглиблення і закріплення здобутих раніше знань. Використовуючи цей метод, особливу увагу потрібно звернути на вдосконалення таких умінь дітей: виділяти головне та встановлювати залежність між частинами цілого; аналізувати зміст схематичного зображення професіографічної інформації (таблиць і малюнків); виокремлювати проблемні запитання та самостійно знаходити відповідь на них. Знання, здобуті учнями самостійно, формують навички самоосвіти, що особливо важливо для професійного самовизначення.

Окрему групу методів профорієнтаційної роботи становлять активні методи навчання. Їх ефективність забезпечується не стільки оригінальністю, скільки вмінням залученням до цілісної методичної системи з урахуванням особистісних і професійних якостей педагога. Характерною рисою цих методів є високий рівень взаємодії вчителя й учнів. Це вимагає від профорієнтатора старанної підготовки, додаткових затрат часу, глибокого знання індивідуальних особливостей школярів.

Найбільшого розповсюдження в сучасній профорієнтаційній практиці набули ігрові методи. Ділова гра – це в певному розумінні репетиція виробничої чи соціальної діяльності людини. Цей метод дає можливість «програвати» будь-яку конкретну ситуацію, що допомагає краще розуміти поведінку людини, визначати спонукальні сили діяльності в ту чи іншу мить реальної події.

Переваги активних методів полягають у тому, що вони поглиблюють інтерес учнів до вирішення проблеми професійного самовизначення та стимулюють до вибору майбутньої професії. Моделювання в діловій грі типових ситуацій, що виникають у реальній практиці професійної діяльності

сучасного фахівця, створює умови максимального наближення до виробничих процесів різних видів професійної діяльності. Поєднання елементів професійної і навчальної діяльності з елементами гри знімає психологічну напруженість у діях підлітків при вирішенні актуальних для них завдань. Ігрові методи поділяються на: дидактичні ігри, ігри-вправи, сюжетно-рольові (імітаційні, операційні), ігри-змагання. Усі вони допомагають вирішувати не лише навчальні та виховні, а й профорієнтаційні завдання.

В основі ділової гри дидактичної спрямованості у профорієнтаційній роботі, як правило, поставлена мета – оволодіння знаннями й уміннями з наукової організації праці, її обліку, контролю і нормування, розподілу заробітної плати, розподілу робітників на робочі місця залежно від предметів, засобів, умов праці тощо.

У профорієнтаційній роботі досить поширеними є ігри-вправи. До них належать насамперед різноманітні конкурси, вікторини, кросворди, ребуси, шаради, загадки тощо, а також комплексні завдання – ігри на зразок «запитання – відповідь», коли учні ставлять один одному запитання і відповідають на них. Такі ігри-вправи зорієнтовані на вдосконалення пізнавальних здібностей учнів і спрямовані на усвідомлення та закріплення профорієнтаційного матеріалу, його використання в нових умовах. Ці методи розвивають сприйняття, спостережливість, увагу, пам'ять, емоції та почуття, волю й інші психічні процеси і якості особистості. Вони не довготривалі, як правило, займають 10-20 хвилин. У процесі гри-вправи відпрацьовується вміння приймати оперативні рішення виробничого характеру та узгоджувати взаємодію окремих ланок виробничої системи. Ігри-вправи можуть бути спрямовані на подолання кризових виробничих ситуацій.

Рольові ігри – ігри з одним або кількома партнерами, головним призначенням яких є створення умов для надання можливості учасникам діяти в межах запропонованих ролей. Залучення дітей до виконання певних

ролей створює умови для можливості активної участі в обговоренні соціально важливих проблем трудового колективу, збагачує досвід відповідної діяльності. Рольові ігри, як правило, поділяються на імітаційні та операційні. Під час першої імітується діяльність будь-якої організації, установи, її підрозділів (кабінет начальника цеху, учительська тощо). Операційні ігри допомагають відпрацьовувати виконання конкретних, специфічних операцій, що стосуються різних професій.

В окремих випадках досить ефективним методом профорієнтаційної роботи є тематичні дискусії. Вміло організована педагогом дискусія викликає в учнів підвищений інтерес до особливостей професійного самовизначення в сучасних умовах. Тому її доцільно використовувати у профорієнтаційній роботі при вирішенні гострих та неординарних питань професійного вибору. Зміст діяльності учасників дискусії ґрунтується на обговоренні певного виробничого явища та події, позитивно впливає на розвиток логічного мислення та формує вміння критично оцінювати і творчо вирішувати актуальні проблеми.

Для ефективності профорієнтаційної роботи варто використовувати також професійні проби. Професійну пробу можна визначити як профвипробовування, яке моделює елементи конкретного виду професійної діяльності (завершений процес) і сприяє свідомому, обґрунтованому вибору професії. Під час професійних проб: даються базові відомості про конкретні види професійної діяльності; моделюються основні елементи різних видів професійної діяльності; визначається рівень готовності до виконання проб; забезпечуються умови для якісного виконання професійних проб.

У процесі тієї чи іншої професійної проби в учнів актуалізуються отримані знання й уявлення про конкретну сферу професійної діяльності, формуються початкові професійні вміння і погляди на себе як суб'єкта професійної діяльності. В основу професійних проб покладено ідеї японського професора С. Фукуями [5], згідно з якими професійна проба

виступає найважливішим етапом у сфері професійної орієнтації. У процесі виконання професійних проб учень одержує досвід роботи з обраної професії і намагається визначити, чи відповідає характер цієї діяльності його здібностям й умінням.

Професійні проби з різних сфер діяльності охоплюють комплекс теоретичних і практичних занять, які моделюють основні характеристики предмета, цілей, умов і знарядь праці, ситуацій прояву професійно важливих якостей, що дає змогу учневі оцінити власні можливості оволодіння обраною професією. У професійній пробі виділяються три аспекти: технологічний, ситуативний і функціональний, інтеграція яких дає можливість відтворити цілісний образ професії.

Технологічний аспект характеризує операційну якість професій і дає змогу виявити рівень оволодіння учнем певними професійними уміннями. Його реалізація передбачає виконання вправ на відпрацювання учнем прийомів роботи зі знаряддями праці, які використовуються у певній професії. Характерною рисою змісту цих завдань є відтворення предметної сторони професійної діяльності.

Ситуативний аспект відтворює змістові якості професійної діяльності, визначає предметно-логічні дії, що входять до неї. Виконання цих завдань потребує від учнів певних розумових дій, знань і вмінь, отриманих у процесі підготовки до виконання проби.

Функціональний аспект відображає структурно-функціональний бік професійної діяльності. Відповідні завдання спрямовані на моделювання професійної діяльності загалом й активізують у дитини потреби, установки і мотиви, які визначають спрямованість на цю діяльність.

Професійні проби виконуються індивідуально або ж у складі групи. Вони можуть бути включені в структуру уроку, в позаурочні і позакласні виховні заходи. Розглядаючи професійну пробу як завершений цикл конкретних дій, потрібно брати до уваги прогностичні, діагностичні і

дидактичні можливості. Крім того, професійна проба моделює реальну професійну діяльність і цим стимулює дитину до формування адекватної самооцінки, а отже, і відповідного рівня готовності до вибору майбутньої професії. Потрібно зазначити, що зміст та форми організації загальної середньої освіти не передбачають здійснення учнями педагогічно керованих професійних проб [1, с. 19].

Використання зазначених форм та методів профорієнтаційної роботи зі школярами активізує якість підготовки особистості до професійного самовизначення, створює умови для творчого застосування педагогами традиційних та сучасних педагогічних технологій.

Література

1. Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / за ред. Д. О. Закатнова. – К. : Шкіл. світ, 2006. – 128 с.
2. Синявський В. Психотехнологія профконсультаційної бесіди / В. Синявський, В. Кобченко // Профорієнтаційна робота психолога. – К. : Шкільний світ, 2007. – С. 67–92.
3. Твоя майбутня професія : посіб. із профорієнтації / Д. Закатнов, Н. Жемера, М. Тищенко, В. Бортницький. – К. : Укр. книга, 1999. – 312 с.
4. Уніят С. Вибір професії, або Задача з багатьма невідомими / С. Уніят, С. Комінко. – Тернопіль : Підручники і посібники, 1997. – 87 с.
5. Фукуяма С. Теоретические основы профессиональной ориентации / С. Фукуяма. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 189 с.